

Олександр Васильович КУХАР

кандидат юридичних наук, доцент кафедри державно-правових дисциплін та міжнародного права, Державний біотехнологічний університет
ORCID ID: 0000-0003-4897-9636

ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН У РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ У РАМКАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Кухар О. В. Досвід зарубіжних країн у реалізації економічної безпеки у рамках цифровізації. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2022. Том 7. № 1. С. 319 – 325.

Анотація

В сучасних умовах розвитку світової економіки країни перебувають під впливом багатьох факторів, які мають як зовнішню, так і внутрішню природу походження, що дестабілізують їх функціонування та актуалізують питання забезпечення економічної безпеки. Проблема забезпечення економічної безпеки не є новою, її сутність та зміст ще до кінця не визначено. Як показує світовий досвід, забезпечення економічної безпеки є гарантією незалежності країни, умовою стабільності та ефективності суспільства та успіху. Разом з посиленням ризиків та викликів економічної безпеки конкуренція за всеосяжну національну міць між країнами перетворилася на відносно простий інструмент економічної конкуренції у виключно складний новий етап всеосяжного політичного та економічного протистояння, а країни, відповідно, відійшли від колишнього погляду на економічну міць як на єдиний скла-довий елемент відносин національної безпеки. Інформаційні технології покращили життя більшості людей, однак можливості їх використання для ворожих цілей з боку держав та індивідів також стають дедалі очевиднішими. Рівень безпеки змінюється швидко. Багато факторів, що сприяли успішному розвитку, відразу стають факторами вразливості. Події, що відбуваються на міжнародній арені останнім часом, зумовлюють зростання вимог щодо здатності країн забезпечити свою безпеку. Вкрай важливо розробити структуру економічної безпеки, яка керується власними цілями та інтересами, маючи на меті максимізувати переваги традиційної європейської економічної відкритості, яку потрібно зберегти, водночас мінімізуючи ризики, які виникають через надмірну залежність і вразливість. Досвід розвинених країн говорить про необхідність використання сучасних методів забезпечення економічної безпеки. У зарубіжній практиці прийнято застосовувати такі підходи до розрахунку таких показників, як стійкість країни, надійність, стабільність і ризик. Глибоко техно-логічні зміни посилюють інтенсивність конкуренції та ускладнюють економічні проблеми та проб-леми безпеки. Нові геополітичні та технологічні реалії вимагають адаптації, зберігаючи переважну більшість цінних економічних зв'язків, одночасно забезпечуючи ефективне подолання нових ризиків.

Ключові слова: економічна безпека, цифровізація, загрози, ризик, держава.

Oleksandr KUKHAR

PhD. in Law, Associate Professor of the Department of State Legal Disciplines and International Law, State Biotechnological University

EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES IN IMPLEMENTING ECONOMIC SECURITY WITHIN DIGITALIZATION

Kukhar O. Experience of foreign countries in implementing economic security within digitalization. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2022. Volume 7. № 1, pp. 319 – 325.

Abstract

In the modern conditions of the development of the world economy, countries are under the influence of many factors, having both external and internal natures of origin, which destabilize their functioning and actualize the issue of ensuring economic security. The problem of guaranteeing financial security is shared. Its essence and content have yet to be entirely determined. As world experience shows, providing economic security ensures the country's independence, a condition for the stability and efficiency of society and success. Along with strengthening economic security risks and challenges, competition for comprehensive national power between countries has

---

© Олександр Васильович Кухар, 2022

---

turned from a relatively simple tool of economic competition into a highly complex new stage of total political and economic confrontation. Countries, accordingly, have moved away from the former view of economic power as a single component of national security relations. Information technology has improved most people's lives, but the possibilities of its use by states and individuals for hostile purposes are also becoming increasingly apparent. The level of security is changing rapidly. Many factors that contributed to successful development immediately become factors of vulnerability. Events taking place in the international arena recently led to increased demands on the ability of countries to ensure their security. It is imperative to develop an economic security framework driven by its own goals and interests, aiming to maximize the benefits of the traditional European economic openness that needs to be preserved while minimizing the risks arising from over-dependence and vulnerability. The experience of developed countries indicates the need to use modern methods of ensuring economic security. In foreign practice, it is customary to apply such approaches to the calculation of such indicators as the stability of the country, reliability, and risk. Profound technological changes increase the intensity of competition and complicate economic and security challenges. New geopolitical and technological realities require adaptation, preserving the most valuable economic ties while effectively addressing unknown risks.

Keywords: *economic security, digitalization, threats, risk, state.*

JEL classification: F52

Вступ

Поняття економічної безпеки виникло у вітчизняній теорії корпоративного управління порівняно недавно і широко використовувалося у зарубіжній практиці управлінських структур.

Національна економічна безпека – важливий елемент національної безпеки, стан, у якому країна підтримує ефективне постачання ресурсами, необхідними для свого економічного існування та розвитку, незалежне та стабільне функціонування своєї економічної системи та загальний економічний добробут у випадках зловмисних посягань та форс-мажорних обставин. Вона відбивається у життєво важливих економічних інтересах, які впливають на виживання та розвиток усієї країни, нації та населення загалом. Національна економічна безпека складається з двох вимірів: перше – це безпека внутрішньої економіки, то є ситуація, коли економічний суверенітет країни вільний від зовнішніх загроз та викликів; друге являє собою міжнародну економічну безпеку, тобто стабільність і стійкість на міжнародному ринку та до зовнішніх ресурсів, необхідних для економічного розвитку. Внутрішня економічна безпека країни зазвичай залежить від ступеня стабільності її соціальних та політичних факторів і зазвичай суттєво не змінюється, у той час як на міжнародну економічну безпеку можуть вплинути перебої у постачаннях чи різкі коливання цін.

Дослідники наголошують на сутності системи економічної безпеки країни, що базується на розумінні та реалізації концепції національної економіки, інтересів на державному та міжнародному рівнях, метою яких є підтримка збалансованої економіки, її захист від зовнішніх та внутрішніх загроз, здатність дотримуватися концепції сталого розвитку.

В дослідженні [1] економічна безпека трактується як інструмент економічної політики, спрямований на захист інтересів її ключових суб'єктів національних економічних традицій і цінностей, що визначає здатність до саморозвитку, наявність інституційних умов та гарантій та автономію країни без загрози відносинам із зовнішнім середовищем.

В сучасних економічних умовах для вирішення проблеми забезпечення економічної безпеки країни потрібно враховувати досвід вирішення даного питання в зарубіжних країнах, що робить дане дослідження актуальним.

Мета статті

Узагальнити зарубіжний досвід теоретико-методологічних засад забезпечення економічної безпеки в рамках цифровізації, враховуючи існуючі загрози.

Виклад основного матеріалу дослідження

Експерти з цифрової економіки Світового банку зазначають, що її розвиток не лише стимулює економічне зростання, а й відчутно прискорює його темпи. Звідси впливає визначення цифрової економіки Світового банку, який вважає, що цифрова економіка є новою парадигмою прискореного економічного розвитку.

Очевидно, що держава має мотивувати бізнес до використання та розповсюдження цифрових інновацій. Провідні експерти в цій галузі вважають, що держава має бути як ініціатором розробки та впровадження, так і активним користувачем цифрових технологій. Провідну роль держави у розвитку цифрової економіки наголошує консультант Світового банку Е. Стотт, який вважає, що потрібно, щоб цифрова економіка розвивалася в рамках національної політики.

Найбільш активно та вдало інвестують у цифрові інновації компанії США. «Кожен долар, який вони інвестують у цифрові технології, у середньому забезпечує приріст у 20 доларів до ВВП США» [2].

Аналіз стратегічних документів США свідчить про те, що економічна безпека розглядається як основний елемент національної безпеки. Причому у Стратегіях 2010 р. та 2015 р. глобалізація представлена не лише як перевага економічного розвитку, а також як загроза внутрішньому економічному зростанню країни та її економічних суб'єктів. Крім того, у США механізм забезпечення економічної безпеки ґрунтувався на заходах, визначених у Законі про невідкладні заходи та Антикризисовий план.

Основними напрямками розвитку економіки США є:

- відновлення американської економіки;
- вільні, справедливі взаємні економічні та торговельні відносини;
- лідерство у наукових дослідженнях та інноваціях.

Американську позицію можна сформулювати так: економічна безпека – це національна безпека. Основні інструменти реалізації мети стратегії: реформа податкової сфери, підтримка американської інфраструктури та розвиток цифрової економіки.

Слід зазначити, що передові західні країни поняття економічної безпеки зазвичай розглядають разом із національною.

Американську позицію можна сформулювати так: економічна безпека – це національна безпека. Основні інструменти реалізації мети стратегії: реформа податкової сфери, підтримка американської інфраструктури та розвиток цифрової економіки.

У той самий час досвід Австралії показує, що цифровізація економіки може розвиватися під тиском ринку. Австралійський представник Світового банку, директор з глобальних практик у сфері цифрових платформ і послуг Д. Тредвелл вважає, що в уряді мають бути певні завдання, до яких належать інвестиції у загальнодоступний широкосмуговий доступ в Інтернет, науку та дослідження, а також забезпечення нормативно-правової основи.

У Франції діє закон № 2004-575 від 26.01.2004 р. (в ред. від 30.12.2016 р.) «Про довіру до цифрової економіки».[3]. Цим нормативно-правовим актом передбачається, головним чином, внесення змін до інших актів. Серед основних аспектів зазначимо деякі аспекти діяльності постачальників технічних послуг, регулювання комунікацій, здійснення електронної комерції, питання безпеки цифрової економіки.

Однією з найрозвиненіших у цифровому відношенні країн Європи та світу є Великобританія. Британський уряд виділяє низку перспективних технологій, які вважає стратегічно важливими для розвитку економіки, і заявляє про намір вибитися в лідери в цих сферах, особливо наголошуючи на блокчейні та 5G-зв'язку. За оцінками уряду Великобританії, у 2014 р. у цифровій економіці було зайнято понад 1,3 млн осіб, 204 тис. підприємств (або 9% від загальної кількості), а внесок цифрової економіки становив 7% ВВП. У 2014-2016 роках країна розробила низку спеціальних документів та цифрових ініціатив.

У Великобританії в 2010 р. було ухвалено закон «Про цифрову економіку» [4], а потім розроблено стратегію цифрової економіки, метою якої є вирішення завдання успішної цифрової трансформації національної економіки. Для цього планується створення державою цифрової інфраструктури світового рівня та формування умов розвитку цифрового бізнесу, що включає фінансову підтримку, а також надання консультаційних послуг. Зазначені заходи повинні мотивувати компанії використовувати цифрові інновації. Крім того, ця стратегія передбачає відкриття п'яти міжнародних цифрових центрів на ринках, що розвиваються, щоб підтримувати британський бізнес в інших країнах. За даними консалтингової компанії Accenture, розвиток цифрової економіки принесе британській економіці додаткові 654 млрд фунтів стерлінгів до 2035 р., що стане для бізнесу і держави відчутною підтримкою в умовах зростання безробіття (з 4,5 у 2017 р. до 4,8% у 2015 р.), що падає продуктивність праці, яка не зростає з 2010 р., збільшення відтоку капіталу з країни.

У Великобританії, як стверджують тепер, є технічна індустрія, яка є предметом заздрості Європи, та центр FinTech, який є предметом заздрощів всього світу. [5].

У березні 2017 р. Уряд опублікував Цифрову стратегію (UK Digital Strategy) як імплементацію «Білої книги» з урядової промислової Стратегії 2017 р., також у квітні 2017 р. було ухвалено Закон про цифрову економіку (Digital Economy Act). Цифрова стратегія носить «парасольний» характер і націлена на прискорення цифровізації економіки країни та досягнення низки амбітних цілей за 7-ма пріоритетними напрямками:

- Зв'язок (створення цифрової інфраструктури світового класу).
- Професійна підготовка та інклюзія (забезпечення комплексного доступу до необхідних професійних знань).
- Цифрові сектори (формування найкращих умов у світі для створення та зростання цифрового бізнесу).
- Розширення цифрової економіки (надання допомоги бізнесу у розбудові цифрової основи).
- Кіберпростір (забезпечення найбільшої у світі безпеки «життя» та роботи в on-line просторі).
- Цифровий уряд (перетворення британського уряду на світового лідера у наданні електронних послуг своїм громадянам на основі цифрових платформ).
- Економіка даних (використання потенціалу баз даних в економіці та підвищення довіри громадян до їх використання).

У Стратегії передбачено основні напрями фінансування: розвиток цифрової інфраструктури (мережі 5G, високошвидкісний широкосмуговий зв'язок), штучний інтелект та підготовка професійних кадрів.

Ще одним прикладом розвиненої в цифровому плані економіки можна вважати Німеччину. Додана вартість в ІКТ-секторі Німеччини у 2015 р. склала 99 млрд євро, інвестиції сектору – 14,5 млрд євро. Інтернет-сервіси та товари дають дохід 1,4 тис. євро на особу у 2015 р. Сукупний оборот німецької цифрової економіки перевищує 110 млрд євро. Крім ІКТ, до галузей-лідерів належать знання – інтенсивні послуги, фінанси та страхування, ритейл, енергетика. Промислове виробництво належить до секторів зі слабким рівнем цифровізації.

Для підвищення міжнародної конкурентоспроможності економіки та покращення співпраці між наукою та промисловістю уряд Німеччини ухвалив стратегічний план дій у галузі високих технологій (HighTech Strategy Action Plan) [6].

Досвід розвинених країн говорить про необхідність використання сучасних методів забезпечення економічної безпеки. Методи забезпечення економічної безпеки підприємства – певні заходи та системи організації їх впровадження та контролю, що сприяють досягненню економічно ефективної діяльності компаній. Деякі методи

підвищення економічної ефективності компаній з метою забезпечення їхньої економічної безпеки розглянуті у таблиці 1.

Таблиця 1. Методи підвищення економічної ефективності організацій для забезпечення їх економічної ефективності

Класифікаційна ознака	Метод	Короткий зміст	Країни, де використовуються
Масштаб заходів	Реструктуризація	Ліквідація неефективних виробництв, модернізація виробничих процесів більш прогресивні з метою зниження витрат виробництва, оптимізації випуску продукції і на підвищення ефективності діяльності.	США, Японія, Німеччина
Економічне положення підприємства	Антикризове управління	Методи оптимізації поведінки компанії перед рецесією (комплекс заходів у галузі менеджменту, бізнес-планування та фінансів, спрямовані на захист компанії від банкрутства та підвищення його фінансово-економічних показників)	США, Китай, Великобританія, Італія, Іспанія
Об'єкт логістики	Логістика	Рейтинг провідних країн побудований на індексі LPI – показник рівня розвитку транспортного комплексу країни, що враховує рівень розвитку митниці, системи міжнародних перевезень та їхнього правового супроводу, безперервності та доступності логістичних послуг.	Країни ЄС
Джерело фінансування	Самофінансування	Самофінансування – метод, заснований на перерозподілі джерел забезпечення коштами компанії.	США, Японія, Німеччина
	Інвестиції	Залучення позикового капіталу, надходжень від продажу цінних паперів, лізинг	

У зарубіжній практиці прийнято застосовувати такі підходи до розрахунку таких показників, як стійкість країни, надійність, стабільність і ризик (рис. 1).

Рис. 1. Методи виміру економічної безпеки розвинених країн

Щодо управління економічною безпекою у східних країнах (Японія, Китай), варто зазначити, що спочатку ці країни розвивалися з урахуванням своєї специфіки та закритості від глобалізаційних процесів. Причому саме у Японії питання економічної безпеки та її забезпечення було піднято на національний урядовий рівень. До 2000 року на відміну від західних країн як ключові зовнішні загрози називалися забезпеченість енергетичними, мінеральними та продовольчими ресурсами та безпека транспортних шляхів. Причому внутрішній економічній безпеці увага не приділялася. Проте глобалізація, посилення міжнародних взаємовідносин та світових фінансово-економічних впливули на зміну парадигми економічної безпеки у бік проамериканської концепції, активної фінансової політики з метою збереження платіжної системи країни, удосконалення структури економіки та захисту навколишнього середовища. Як яскравий приклад копіювання варто навести доктрину Кайфу, засновану на американській доктрині нового світового порядку Дж. Буша, антикризові заходи японського уряду, програмні документи високопосадовців Японії.

У Китаї починаючи з 2013 р. політичні, військові та економічні аспекти забезпечення безпеки розглядаються у комплексі. Як зазначено в «Білій книзі з питань оборони», до інтересів, які можуть опинитися під загрозою, віднесено джерела сировини та енергоресурсів, стратегічні морські лінії комунікацій, права китайських громадян та

організацій за кордоном. Саме питання внутрішньої економічної безпеки перебувають на першому місці у цій країні.

Зміни пріоритетних напрямів внутрішньої політики відбуваються у таких країнах, як США, Японія, Німеччина, Франція, а також у передових компаніях світу, які переходять до нової інноваційної економічної політики, до економіки, здатної забезпечити загальну якість продукції на основі серйозного розвитку бази знань.

Так, США збільшили витрати федерального бюджету на освіту в період 2000-2016 рр. на 50%, хоча світова фінансово-економічна криза значно вплинула на можливості держав щодо підвищення рівня своєї економічної безпеки, а також прийняття та реалізацію урядами цих країн додаткових антикризових заходів.

Варто зазначити, що як основні форми забезпечення економічної безпеки у країнах на національному рівні вживаються такі заходи:

- економічний патронат господарської діяльності, у межах якої забезпечується підтримка ключових товаровиробників та галузей;

- економічна кооперація, в рамках якої може відбуватися взаємодія незв'язаних галузей та напрямів виробництва (наприклад, фінансового сектору та промисловості), спільне функціонування національних господарств та обмін економічними ресурсами між різними галузями, сферами діяльності, державами та регіонами;

- економічне протиборство, суть якого полягає у збільшенні рівня конкурентоспроможності, досягненні та забезпеченні переваги у певній сфері діяльності;

- економічне регулювання внутрішніх процесів економічного розвитку країни.

Зі зростанням геополітичної напруженості та глибшою, ніж будь-коли раніше, глобальною економічною інтеграцією певні економічні потоки та діяльність можуть становити загрозу безпеці зарубіжних країн. Більш ніж будь-коли, їх безпека тісно пов'язана зі здатністю зробити себе більш стійкими та зменшити ризики, пов'язані з економічними зв'язками. Глибоко технологічні зміни посилюють інтенсивність конкуренції та ускладнюють економічні проблеми та проблеми безпеки.

Нові геополітичні та технологічні реалії вимагають адаптації, зберігаючи переважну більшість цінних економічних зв'язків Європи зі світом, одночасно забезпечуючи ефективне подолання нових ризиків, які є вузькими, але критичними.

Аналіз існуючих зарубіжних підходів до визначення економічної безпеки демонструє, що одночасно з теоретичним його осмисленням розвивалися державні економічні стратегії та формувався механізм державного управління.

Залежно від розташування, специфіки економічного розвитку, світових інтеграційних процесів та менталітету населення, а також пріоритетів національних інтересів відрізняються позиції країн у сфері забезпечення економічної безпеки.

При цьому існує тісний взаємозв'язок між вирішенням проблем (нейтралізацією загроз) соціально-економічного розвитку, підвищенням рівня економічного зростання та консолідацією інтересів усіх верств суспільства та економічних суб'єктів. З метою вирішення проблем, що виникли у країн у зв'язку зі світовою фінансово-економічною кризою (зменшення обсягу ВВП, безробіття, зниження рівня золотовалютних резервів, збільшення диференціації доходів населення) та управління економічною безпекою уряду низки зарубіжних країн вживають активних заходів щодо регулювання національної економіки.

Країни в усьому світі почали вирішувати проблеми економічної безпеки. Деякі країни з розвинутою економікою вже прийняли спеціальні стратегії та зараз їх впроваджують. Країни, що розвиваються, також вживають заходів, диверсифікуючи свої економічні зв'язки, щоб зменшити шкідливу залежність і збільшити місцеве виробництво. Ця тенденція відображає той факт, що лише доповнюючи традиційні підходи до національної безпеки новими заходами для захисту економічної безпеки, можливо забезпечити процвітання, суверенітет і безпеку країни в нинішній час. Тільки

спільна робота з союзниками, партнерами та бізнес-сектором потрібна при формулюванні і втіленні бачення економічної безпеки.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Створення відповідної інституційної структури, організаційно-методичної довідкової документації, визначення механізму та інструментів управління економічною безпекою, а також залучення зацікавлених суб'єктів (органи управління, бізнес-структури, громадяни) до забезпечення економічної безпеки країни є основними критеріями її ефективності та результативності у зарубіжних країнах.

Враховуючи сучасні загрози, стан економіки, можна зробити висновок, що нашій країні доцільно переймати закордонний досвід лише частково, формувати свою унікальну комплексну стратегію забезпечення економічної безпеки, спираючись на ряд показників діяльності, специфіку виробництва та багато інших унікальних факторів.

Список літератури

1. Риков В. Державна політика гарантія економічної безпеки: зарубіжний досвід. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. Вип. 17. с. 86-90.
2. Digital Spillover: Measuring the tryeim pact of the digital economy. L.: Huawei and Oxford economics, 2017.
3. Loi № 2004-575 du 21 juin 2004 pour la confiance dans l'économie numérique. *Journal officiel de la république française*. 22.06.2004. № 0143. p. 11168. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORF TEXT000000801164&categorieLien=id>.
4. Digital Economy Act 2017. URL: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2017/30/introduction/enacted>.
5. Tech Nation 2017 AT THE FOREFRONT OF CLOBAL DIGITAL INNOVATION, Tech City UK 2017 URL: https://technation.io/wp-content/uploads/2018/04/Tech_City_2017_report_full_web.pdf.
6. The new High-Tech Strategy Innovations for Germany. Bundesministerium für Bildung und Forschung. Federal Ministry of Education and Research (BMBF) Division Innovation Policy Issues. Berlin. 2014.
7. Бойко В. Формування системи безпеки як складової сталого економічного розвитку. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. Економічні науки*. 2010. Вип. 105. С. 146-153.
8. Потапюк І.П., Годловський А.Т. Теоретичні аспекти управління економічною безпекою підприємства. Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: *Збірник наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету*. №2 (13), том 1. 2016. Харків: ХНАДУ, 2016. С. 25-30.

References

1. Rykov V. (2020). «State policy guarantee of economic security: foreign experience». *Publichne upravlinnia i administruvannia v Ukraini*. Issue. 17. pp. 86-90.
2. (2017). *Digital Spillover: Measuring the tryeim pact of the digital economy*. [Digital Spillover: Measuring the tryeim pact of the digital economy].Huawei and Oxford economics,.
3. Loi № 2004-575 du 21 juin 2004 pour la confiance dans l'économie numérique. *Journal officiel de la république française*. 22.06.2004. № 0143. p. 11168. Available at: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORF TEXT000000801164&categorieLien=id>.
4. Digital Economy Act 2017. Available at: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2017/30/introduction/enacted>.
5. Tech Nation 2017 AT THE FOREFRONT OF CLOBAL DIGITAL INNOVATION, Tech City UK 2017 Available at: https://technation.io/wp-content/uploads/2018/04/Tech_City_2017_report_full_web.pdf.
6. The new High-Tech Strategy Innovations for Germany. (2014). Bundesministerium für Bildung und Forschung. Federal Ministry of Education and Research (BMBF) Division Innovation Policy Issues. Berlin. Germany.
7. Bojko, V. (2010). «Formation of the security system as a component of sustainable economic development». *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu sil's'koho hospodarstva. Ekonomichni nauky*. Issue 105. pp.146-153.
8. Potapiuk, I.P., Hodlovs'kyj, A.T. (2016). «Theoretical aspects of managing the economic security of the enterprise». *Zbirnyk naukovykh prats' Kharkivs'koho natsional'noho avtomobil'no-dorozhn'oho universytetu*. №2 (13). vol 1. pp.25-30.

Стаття надійшла до редакції 08.01.2022 р.